

VISIENOTA STREET ART

INLEIDING

Street art is van alle tijden. Het is een universele expressievorm die het straatbeeld subtiel of ingrijpend verandert, mensen doet stilstaan, verwondering kan oproepen maar ook onbegrip en overlast opwekt. Er leeft veel in de stad rond street art, ongemerkt en opgemerkt, legaal en illegaal, en er is vraag naar experimenteerruimte.

Dit blijft niet onopgemerkt binnen de stad. Ook in het bestuursakkoord 2013-2018 wordt aandacht gevraagd voor street art. **'Ook in de straat maken we een plek voor straatkunstenaars via een actief street art beleid' (294).**

Er leeft veel in de stad, ongemerkt en opgemerkt, legaal en illegaal en de vraag naar experimenteerruimte stijgt. Vertrekkende vanuit de jeugd doelstellingen van de stad trachten we street art integraal te benaderen.

Omdat street art los staat van sector of leeftijd, ging de afdeling jeugd in gesprek met verschillende diensten binnen de stad die ermee in aanraking komen: stadsreiniging, buurtregie, politie, toerisme, lokaal cultuurbeleid, kunsten, werkcomité beeld in de stad

De aanzet riep spanningvelden en vragen op, maar ook een engagement om meer samen te werken en uit te wisselen.

Verschillende diensten van de stad, met verschillende uitgangspunten, faciliteren street art om uiteenlopende doelen te bereiken. Dit omvat zowel laagdrempelige, al dan niet participatieve projecten op buurtniveau, als meer prestigieuze projecten met stadsbrede uitstraling. Antwerpen wil de ideale mogelijkheden scheppen voor zoveel mogelijk creatievelingen en streeft een integraal beleid na.

We willen als stad het creatieve, artistieke aspect van street art erkennen maar ook in een integraal meersporenbeleid inbedden.

Dit omvat volgende peilers:

1. Creatief-Artistiek

- Het kunstzinnig verfraaien van muren, bruggen en andere lelijke of blinde plekken in de stad en in het straatbeeld kan bijdragen tot een verhoging van de leefbaarheid in de directe leefomgeving van de bewoners.
- Street art erkennen als een laagdrempelige hedendaagse kunstvorm/uiting, voornamelijk voor jongeren (maar niet beperkend). Het kwaliteitscriterium is belangrijk. Het heeft een mogelijk participatief karakter.
- Het organiseren van street art projecten als aantrekkelijke alternatieven voor het ongewenst graffiti spuiten. Essentieel in de aanpak van ongewenste graffiti is dat jongeren een forum hebben waar ze hun creativiteit kwijt kunnen.

2. Repressief, curatief

- Het op heterdaad betrappen van illegale graffiteurs, die zo mogelijk een alternatieve straf krijgen. Hierdoor ontmoedig je graffiteurs om illegaal graffiti te spuiten.
- Het opkuisbeleid: het zo snel mogelijk verwijderen van illegale graffiti werkt demotiverend voor de graffiteurs. De stad Antwerpen levert heel wat inspanningen op het vlak van netheid.

3. Preventief, sensibilisering en communicatie

- Het informeren van de bevolking over het geïntegreerd street art beleid: naast het gratis verwijderen of voorkomen van ongewenste graffiti (coating) brengen we ook de kunstzinnige en verfraaiende aspecten van street art in beeld.
- Het sensibiliseren van jongeren, graffitispuiters over het effect van hun vandalisme (gesprekken in scholen, met jeugdwerk)
- Mogelijkheid om erkende zones voor graffiti te voorzien.

1. STUURGROEP

Hoewel er occasioneel al (project)communicatie was tussen de verschillende diensten, was er tot voor kort geen overleg rond een integraal street art beleid. De in de schoot van het jeugdbeleid opgerichte 'stuurgroep street art' wil hierin verandering brengen.

De expliciete bepaling in het bestuursakkoord en de doelstelling experimenteerruimte binnen jeugd, gaven een duidelijk kader van waaruit dit kon opgestart worden.

De stuurgroep met de diverse betrokken diensten werd opgericht om samenwerking tussen de stedelijke diensten mogelijk te maken, met respect voor elkaars rol en eigen insteek, en een geïntegreerd meersporenbeleid te ontwikkelen.

Op termijn betrekken we ook externe partners die ervaring binnenbrengen vanuit hun deskundigheid en expertise op het terrein. Via hen kunnen we signalen opvangen en beleidsmatig vertalen.

Doelstellingen stuurgroep:

- Samenwerking versterken
- Expertise erkennen, opbouwen en delen
- Verder uitwerken en opvolgen van meersporenbeleid
- Verder uitwerken en verfijnen van de definitie street art
- Opstarten interne communicatie en externe communicatie: street art meenemen in verhaal om Antwerpen (inter)nationaal als creatieve stad op de kaart te zetten
- Aftoetsen van beleid bij externe partners en netwerk verder uitbouwen

2. STREET ART: WAT DOEN WE BINNEN DE STAD?

a. OVERZICHT

Verschillende diensten van de stad, met verschillende uitgangspunten, werken nu al rond street art om uiteenlopende doelen te bereiken. Dit omvat zowel laagdrempelige, al dan niet participatieve projecten op buurtniveau als meer prestigieuze projecten met een stadsbrede uitstraling.

Buurtregie

Buurtregie initieert heel wat street art projecten om de stedelijke ruimte overlastvrij te houden. Muren en zelfs bruggen worden gereinigd en ontdaan van graffiti en tags, om vervolgens met inspraak en participatie van bewonersgroepen, plaatselijke verenigingen en lokale actoren omgetoverd te worden tot kunstzinnige landmarks die het straatbeeld opwaarderen. Uit ervaring weten we dat verfraaide nutskasten of muren een preventief effect hebben op het voorkomen van graffiti of vandalisme en dat buurtbewoners dit in hoge mate weten te appreciëren. De focus binnen buurtregie ligt op het verhogen van de leefbaarheid, de duurzame verbetering in de leefomgeving van de bewoners en het versterken van de sociale cohesie van een buurt of wijk. Daarom is het participatieve aspect en de betrokkenheid van een buurt en haar bewoners zeer belangrijk. Het gaat zowel om tijdelijke als permanente kunstingrepen die 'geïntegreerd' worden in de omgeving, waarbij het proces en de boodschap even belangrijk zijn als het product. Vaak werkt Buurtregie ook samen met de dienst Stadsreiniging voor het verwijderen van graffiti. Ook wordt er regelmatig overleg gepleegd met de jeugddienst betreffende graffitikunstenaars.

Doelstellingen: zie bijlage

Stadsreiniging

De dienst Stadsreiniging voert een beleid van actieve graffitiverwijdering. Sinds begin 2014 werkt stadsreiniging in clusters en maken ze buurten graffiti vrij. Dit gebeurt in samenwerking met buurtregie en Buurt Aan de Beurt acties (BAB). Op deze manier is de dienst meer zichtbaar voor de burger en merkt men dat de aangroei van tags en graffiti minder snel gebeurt.

Doelstellingen: zie bijlage

Jeugd

Street art is in verschillende vormen in de stad aanwezig. Meer dan 20 jaar was het Munthof een erkende zone voor graffiti. Wekelijks werden er nieuwe 'pieces' gezet. Er werden ook verschillende graffiti evenementen georganiseerd. Het Munthof had zowel lokaal, nationaal als internationaal succes. Met het verdwijnen van het Munthof als plek voor graffiti ontstond er een grote leemte en tevens ook een hoger risico op illegale graffiti. De huidige (en enige) erkende zone in park Spoor Noord is te beperkt om deze leemte in te vullen.

Vanuit deze nood werkt de jeugddienst aan diverse acties rond street art in de stad. Het creëren van erkende zones, waar jonge kunstenaars kunnen experimenteren en hun skills kunnen oefenen, is daarbij een belangrijk element. Daarnaast is bijvoorbeeld i.s.m. toerisme een street art route ontwikkeld. De jeugddienst wil jongeren en jonge organisaties blijven ondersteunen in het

organiseren van projecten rond graffiti, graffiti-jams en evenementen. Dit via projectsubsidies en het actief op zoek gaan naar extra erkende ruimte. Bij het verder uitwerken van dit beleid wil de jeugddienst actief in overleg gaan met de verschillende stadsdiensten en de street art scene. Hiervoor werden een stuurgroep (stadsbreed) en een werkgroep met experts jeugd en cultuur opgericht. Na goedkeuring van de visienota, en telkens op basis van specifieke adviezen van alle betrokkenen, kan het college op een weloverwogen manier beslissen of en waar het in de toekomst al dan niet erkende zones voor street art en graffiti wil voorzien. Ruimtelijke veiligheid is daarbij een belangrijk aandachtspunt, vooral op drukbezochte openbare plaatsen.

De voorbije jaren organiseerde of subsidieerde de jeugddienst vaak projecten en jams. Het festival Meeting of Styles wordt al jaren ondersteund door de jeugddienst en creëerde een indrukwekkende graffitizone in Berchem, gerealiseerd door lokale en internationale artiesten.

Doelstellingen: zie bijlage

Cultuur

Lokaal cultuurbeleid

Tot voor enkele jaren werd street art vanuit de (Antwerpse) cultuursector vooral bekeken als een jeugdaangelegenheid. Het Antwerpse beeldverhalenparcours en enkele occasionele kleinschalige projecten (al dan niet in samenwerking met de jeugddiensten) niet meegerekend, was er bij de Antwerpse cultuurcentra, bibliotheken en cultuurantennes weinig animo om aan de slag te gaan met deze 'onbekende en dus onbeminde' kunstvormen. Nu street art, de thema's, de artiesten en hun publiek 'volwassen' geworden zijn en op een steeds (internationaal) breder kunstminnend publiek kunnen rekenen en het gemeenschapsvormende potentieel alsmat duidelijker wordt, groeit ook de belangstelling vanuit de cultuursector om street art projecten te initiëren.

Zo was de internationale kunstenaar Slinkachu in het voorjaar van 2012 op vraag van de cultuurantenne te gast in het district Antwerpen met 5 van zijn 'Little people'-installaties en liep in oktober 2013 in de wijk Luchtbal het 'Day One' street art festival ism. Street Art Belgium. Eind 2014 opende cc Deurne (i.s.m. de jeugddienst) in het kader van het 'Popup Tuba' festival de tijdelijke street art galerij 'Out Of The Box' en flirtte het MAF-festival (i.s.m. Arenberg) opnieuw met stadsfotografie, (publieke) installatiekunst en meer klassieke street art. In 2015 bouwen ontmoetingscentrum Nova en het Middelheimmuseum aan een opvolger voor 'Nest 3', dat in 2007 door kunstenaars Hetfeld en Baltussen met de hulp van buurtbewoners midden in de wijk Kiel werd opgetrokken.

Erfgoed en kunsten

Musea en Erfgoed

De stedelijke erfgoedcollectie wordt bewaard en gepresenteerd in gebouwen van recente architectuur of renovatie zoals het MAS en het Red Star Line Museum, of in historische huizen die tevens een beschermd monument zijn. Street art in zijn meest bekende vorm: graffiti, of ingrepen op de gevels van deze gebouwen zijn niet mogelijk.

Street art kreeg eerder wel een plaats in het museum. In 2011 organiseerde de jeugddienst district Antwerpen een graffiti-project in het Rubenshuis.

Street art is geen uitsluitend hedendaags fenomeen. In de MAS-publicatie *De collectie Antwerpen. Een portret* (2013) is een geschilderde gevelreclame van het begin van de 20ste eeuw gedocumenteerd. Op de gevel in de Sint-Bavostraat in Wilrijk adverteert de warenhuisketen Tietz, een winkel met hoeden en modeartikelen op de Meir. Elders in de stad zijn nog (sporen van) reclamemuurschilderingen te vinden, zoals van het koffiemark Rombouts in de Vandepereboomstraat in Borgerhout. Deze historische muurschilderingen zijn waardevol cultureel erfgoed, los van de distinctie tussen reclame en kunst.

Het aspect kunst in street art is wel expliciet bij een aantal realisaties en participaties van het Middelheimmuseum. Het Middelheimmuseum is in tegenstelling tot andere beeldenparken, zoals in Yorkshire (UK), het Museum Kroller Müller (NL) of Inhotim (Brazilië) die zich terugtrekken in natuurgebied, uniek in zijn relatie met de stedelijke context. Die relatie wordt concreet uitgebouwd met de werkgroep Beeld in de stad (BidS) zich over (onder andere) een grotere mobiliteit tussen beelden uit de collectie en de openbare ruimte.

De erfgoedcollectie wordt ook thematisch aangewend in de publieke ruimte. Naar aanleiding van de vernieuwing van het premetrostation Plantin vroeg een ontwerp bureau de medewerking van het Museum Plantin-Moretus Prentenkabinet. Het premetrostation bevindt zich onder het kruispunt van de Simonsstraat en de Plantin en Moretuslei. Het bureau verwerkt een selectie uit de prentencollectie op de wanden van het premetrostation.

Deze straatnaam leidde eerder tot grafische ingrepen. In 2011 werden de muren onder de spoorwegbrug die de Plantin en Moretuslei ter hoogte van de Singel overspant, bekleed met illustraties van Plantin en Moretus. Dit kunstproject was een samenwerking tussen Antwerpen (toen Europese jongerenhoofdstad) en Rotterdam.

Doelstellingen: zie bijlage

Toerisme

Antwerpen is een creatieve en bruisende stad. Een van de uitingen van deze creativiteit is street art. Street art maakt deel uit van de publieke ruimte, waarin ook toeristen zich bevinden. Door dit stedelijk aspect op een positieve manier te belichten en de ware kunstwerken toe te lichten, krijgen toeristen en inwoners een meer genuanceerd en positiever beeld van de stad.

In 2011 is Antwerpen Toerisme & Congres gestart met de jongerencampagne 'This is Antwerp'. Via verschillende communicatiekanalen worden jonge reizigers geïnformeerd over de hipste adresjes en het uitgaansleven in Antwerpen. De input hiervoor wordt aangeleverd door een team van jonge locals. Vanuit deze campagne wordt er ook regelmatig aandacht besteed aan street art. Zo worden grote street art evenementen aangekondigd en zorgen heel wat street art werken voor boeiend fotomateriaal. Street art is een kunstvorm die zich niet laat tegenhouden door landsgrenzen en is daarom ook zeer interessant voor jongerentoeerisme. Wanneer er in Antwerpen projecten en evenementen plaatsvinden die aansluiten bij deze doelgroep, kan dit op communicatief vlak

ondersteund worden vanuit 'This is Antwerp'. Het kan mee een plaats krijgen om Antwerpen als creatieve stad op de kaart te zetten.

Doelstellingen: zie bijlage

Politie

Street art is op zich geen prioriteit bij de politie. De politie wil wel op de hoogte blijven over het beleid rond street art en meewerken rond concrete vragen, dossiers.

Doelstellingen: zie bijlage

b. SAMENWERKEN

Deze opsomming is niet volledig en steeds in verandering, zoals het begrip street art dat ook is. Met dit overzicht geven we een beeld van wat er is en kaarten we een leemte aan in samenwerking en overleg tussen de verschillende diensten en initiatieven.

Vanuit deze leemte en gebaseerd op diverse bronnen, gesprekken en good practices uit andere steden en gemeenten, kiezen we ervoor om een reeks maatregelen en initiatieven rond street art te bundelen en uit te werken tot een street art beleid.

Street art is aanwezig in onze stad, we zien het als thema, waaraan we een aantal maatregelen koppelen die voor bewoners en diensten een positief effect teweegbrengen.

3. STREET ART: AANZET TOT DRIE SPORENBELEID

Vanuit de stuurgroep kiezen we ervoor om een reeks maatregelen en initiatieven te bundelen en te kaderen in **een integraal en geïntegreerd street art beleid**.

Het **integrale** aspect slaat op de blijvende aandacht voor zowel preventie als repressie naast het creatief-artistieke en voor 'daders' en 'slachtoffers'.

Een **geïntegreerde** aanpak gaat uit van samenwerking van alle betrokken diensten en actoren om te komen tot een gezamenlijk beleid. Daarbij worden alle initiatieven op elkaar afgestemd en gecoördineerd. Zo kan een thema in een zo ruim mogelijke context en in al zijn facetten aangepakt worden.

We kiezen voor een meersporenbeleid waarin alle onderdelen in de mate van het mogelijke een gelijkwaardige behandeling krijgen en intensief behandeld worden.

Het uitgangspunt van deze visienota is om een aantal voorwaarden te scheppen, waarbinnen (al dan niet anonieme) kunstenaars ruimte krijgen om hun ding te doen.

De drie sporen zijn:

1. Creatief-Artistiek

- Het kunstzinnig verfraaien van muren, bruggen en andere lelijke of blinde plekken in de stad en in het straatbeeld kan bijdragen tot een verhoging van de leefbaarheid in de directe leefomgeving van de bewoners.
- Street art erkennen als een laagdrempelige hedendaagse kunstvorm/uiting, voornamelijk voor jongeren (maar niet beperkend). Het kwaliteitscriterium is belangrijk. Het heeft een mogelijk participatief karakter.
- Het organiseren van street art projecten als aantrekkelijke alternatieven voor het ongewenst graffiti spuiten. Essentieel in de aanpak van ongewenste graffiti is dat jongeren een forum hebben waar ze hun creativiteit kwijt kunnen.

Stavaza:

- Jeugdendienst: voorstellen erkende zones aan het college voorleggen; ondersteunen van vzw's, individuele jongeren: evenementen, workshops,...
- Buurtregie: verfraaiing nutskasten of muren: preventief effect op het voorkomen van graffiti of vandalisme, appreciatie buurtbewoners
- Integreeren street art in elk voortraject SW/SB(ruimtebeheer)/AG Vespa: tijdelijke leegstand invullen

2. Repressief, curatief

- Het op heterdaad betrappen van illegale graffitiërs, die zo mogelijk een alternatieve straf krijgen. Hierdoor ontmoedig je graffitiërs om illegaal graffiti te spuiten.
- Het opkuisbeleid: het zo snel mogelijk verwijderen van illegale graffiti werkt demotiverend voor de graffitiërs. De stad Antwerpen levert heel wat inspanningen op het vlak van netheid.

Stavaza:

- Politie Antwerpen: het opstellen van een proces-verbaal voor elke illegale graffitiër die op heterdaad betrapt wordt
- Het graffitiësteam verwijdert veel graffiti.

3. Preventief, sensibilisering en communicatie

- Het informeren van de bevolking over het geïntegreerd street art beleid: naast het gratis verwijderen of voorkomen van ongewenste graffiti (coating) brengen we ook de kunstzinnige en verfraaiende aspecten van street art in beeld.

- Het sensibiliseren van jongeren, graffiti-spuiteren over het effect van hun vandalisme (gesprekken in scholen, met jeugdwerk)
- Mogelijkheid om erkende zones voor graffiti te voorzien.

Stavaza:

- Street art route Antwerpen, een samenwerking tussen toerisme en jeugd.
- Stuurgroep street art: vertegenwoordigers uit verschillende stadsdiensten komen samen om het integraal en geïntegreerd beleid verder uit te werken. Coördinatie: afdeling jeugd.
- Werkgroep street art: medewerkers binnen jeugd en cultuur komen regelmatig samen om projecten m.b.t. jongeren te bespreken en beleid verder uit te tekenen.
- Vanuit de stuurgroep wordt een interne en een externe communicatie geïnitieerd om street art positief te belichten naar bewoners, bezoekers en bedrijven en hen inlichten wat we als stad doen, welke ondersteuning we bieden.

Dit voorstel van meersporenbeleid is niet 'af'. We spelen in op wat leeft en beweegt en zullen met de stuurgroep deze peilers jaarlijks evalueren en bijsturen. Dit kader staat ook niet los van de invulling en waarde van street art, waar we in het volgende deel kort op ingaan.

4. INVULLING STREET ART

'Street art' is een containerbegrip. Binnen de stuurgroep street art trachten we de definitie verder uit te werken en te verfijnen.

Volgens Graffiti vzw bestaat er een onderscheid tussen graffiti en street art.

Graffiti is de verzamelnaam voor communicatie via tekens en teksten. Het heeft vaak een illegaal karakter en heeft geen eisen wat betreft kwaliteitsniveau. Als jongeren kansen krijgen, kunnen ze er, met de nodige passie en connecties, verder in professionaliseren.

Street art is de verzamelnaam van alle creatieve ingrepen in de openbare ruimte. De kunstenaar gebruikt de stad als canvas. Street art heeft een belangrijke openbare en publieke rol. Ook hier is illegaal werk aanwezig.

In de benaming 'street art' is het deel *street* erg breed invulbaar. We versmallen de definitie door het deel '*art*' wat scherper te stellen. Maar als we street art versmallen tot wat genoegzaam als 'kunst' kan worden aanvaard, komen we in conflict met de ware aard van 'street art', namelijk het vertrek vanuit de basis, het protest, het onconventionele, het niet-recupereerbare.

Street Art kan gaan over:

- alle contextuele kunst (beeldend, installatie, performance...) die de stad en de straat als uitgangspunt/ canvas/ inspiratie.. neemt, (brede definitie)

- het onconventionele of anarchistische, het protest, het guerrilla aspect. Dan komen we terug dicht bij ingrepen zoals graffiti, en zelfs “zachtere” ingrepen zoals de anonieme breiwerkjes van “Knit the city”(smalle definitie)

We kunnen ook uitgaan van enkele kenmerken die street art bepalen:

- Street art is een uitgesproken stedelijk fenomeen.
- Street art vertrekt sterk vanuit de basis. Niet eerst structuren en dan makers/kunst. Nee, het zijn de kunstenaars die het heft in eigen handen nemen.
- Bijna geen museale context.
- Street art creëert kunstwerken die zich afspelen binnen een beperkte publieke ruimte.
- Street art is even democratisch in haar vorm als in haar presentatie van die vorm.
- Street art is niet leeftijdsgebonden. Zowel jonge als volwassen street art kunstenaars zijn op zoek naar ondersteuning en locaties om zich kunstzinnig te uiten, zowel kinderen als senioren kunnen Street art appreciëren. Het is dus geen toeval dat ‘street art’ de laatste jaren steeds vaker opduikt in de mainstream media.

Binnen ‘street art’ onderscheidt men niet zelden heel wat ‘subcategorieën’

- Graffiti: meest bekende en ‘traditionele’ street art, dwz. schilderijen met krijt, spuitbussen, verfborstel of verfrol op muren, gebouwen of grote voorwerpen (treinen, bussen of (vracht)wagens) die zichtbaar zijn voor het publiek. Het kan gaan van eenvoudige woorden of namen (tagging) over uitgebreide slogans tot gigantische muurschilderingen (muralisme).
- Stencil: één- of meerlagige schilderijen die gemaakt worden met zelfgemaakte ‘stencils’ (sjablonen uit papier, karton of plastic) en een verfrol / spuitbus en dus redelijk gemakkelijk / snel te reproduceren zijn.
- Poster: het met lijm, nietjes of kleefband aanbrengen van zelfgemaakte posters of prints met woorden, slogans of beelden. Soms ook ‘flyposting’ of ‘wheat pasting’ genoemd.
- Sticker: het aanbrengen van zelfgemaakte stickers met woorden, slogans of beelden. In bepaalde gevallen wordt de sticker gebruikt om bestaande woorden, slogans of beelden (gedeeltelijk) te bedekken waardoor er nieuwe boodschappen ontstaan.
- Mozaïek: het samenbrengen van kleine stukjes hout, glas, steen of tegel (door middel van lijm of cement) die samen één grote tekening of boodschap vormen op muren of voetpaden.
- Video: het op grote of kleine publieke oppervlakten projecteren van digitale of analoge beelden, niet zelden (live) bewerkt door middel van softwareprogramma’s. ‘VideoMapping’ is een geavanceerd, sterk opkomende variant waarbij met 3D-beelden ‘optische illusies’ gecreëerd worden op gebouwen, straten en voorwerpen.
- Installatie: het aanbrengen van driedimensionale objecten, beelden en constructies in de publieke ruimte die interfereren met hun omgeving.

'Yarn bombing' (of 'guerrilla knitting'), waarbij beelden, bomen en gebouwen met kleurrijke brei- en haakwerk worden bekleed of 'wood blocking' waarbij houten panelen met slogans of schilderijen aan gevels of verkeersborden worden bevestigd door middel van vijzen, nagels of ijzerdraad, zijn varianten van deze brede groep van street art. Ook 'guerilla gardening' (of wildtuinieren), waarbij klein of grote percelen (braak)grond (tijdelijk) worden gebruikt om bomen, bloemen en groenten te planten, kan tot deze categorie gerekend worden.

Het is niet de bedoeling van deze korte nota om een exhaustief overzicht te geven van de geschiedenis en categorieën van street art, maar bovenstaande opsomming illustreert wel heel treffend dat Street Art een levendige (kunst)stroming is met vele verschijningsvormen die niet over één kam te scheren zijn. Bovendien wordt duidelijk dat er heel wat raakvlakken zijn met het meer reguliere (beeldende) kunstencircuit van grafisch ontwerp, (openlucht)musea, galerijen, theaters en film- en cultuurhuizen.

5. DE 'WAARDE' VAN STREET ART

Als overheid is het eenvoudige verschil tussen legale en illegale street art de 'toestemming' waarmee deze al dan niet werd aangebracht in de publieke ruimte. Veel complexer wordt het als men de discussie opent over de 'waarde' van street art. Is alle illegale street art bv. altijd gelijk aan 'vandalisme'? Of is het de kwaliteit van een kunstwerk de manier waarop we het werk op zich appreciëren eerder een graadmeter van hoe gewenst street art is? En is erkende of gesubsidieerde street art nog wel 'echte' street art? Zonder concrete antwoorden te willen en kunnen geven op deze vragen, worden hieronder enkele redenen opgesomd waarom street art moeilijk genegeerd kan worden in een geïntegreerd stedelijk beleid:

- Street art kan het **straatbeeld** bepalen

Vanuit het oogpunt van stadsontwikkeling en (gevoel van) veiligheid is street art een niet te onderschatten factor. Hoewel street art soms in één adem genoemd wordt met 'vandalisme' en dus stedelijke verloedering, wijzen rapporten ook op de positieve invloed van street art.

Daar waar het bij grote infrastructuurwerken en stadsontwikkelingprojecten soms jaren duurt voor er zichtbaar iets verandert in een wijk, kan gerichte street art snel, goedkoop en doeltreffend (tijdelijk) kleur geven aan een grauwe straat(hoeken), electriciteitskasten en gebouwen en deze buurten hierdoor opwaarderen als woonomgeving (en bijgevolg (on)bewust bijdragen aan een proces van 'gentrificatie'). In vele gevallen speelt street art een belangrijke rol als versterker of leesteken van bepaalde plekken in de stad en de sociale netwerken er rond.

- Street art kan **sociale cohesie** en **participatie** bevorderen

Door het publieke karakter van street art kan men er moeilijk naast kijken. Street art wil opgemerkt, gezien en bediscussieerd worden, stimuleert daardoor sociaal contact en draagt bij tot de

identiteitsvorming van een straat of wijk. Al gaat het om een wereldwijde beweging, elke ingreep keert terug naar een kunst op maat van de mens en de buurt. Dit is zeker het geval wanneer bij het opstarten van een street art project ingespeeld wordt op de wensen / verzuchtingen van buurtbewoners en participatie en/of cocreatie wordt gestimuleerd. Kwalitatieve street art wordt in dat geval niet zelden door de bewoners omarmd en zet aan tot positieve actie. De kracht van een goed idee en een portie humor werkt soms verrassend verfrissend.

- Street art kan **bezoekers / toeristen** aantrekken

De laatste jaren spreekt street art een steeds groter en breder publiek aan. Dat is deels te danken aan het succes van grote internationale artiesten als Banksy en Shepard Fairey, de hallucinante bedragen die er soms voor hun werken op canvas betaald wordt, de aandacht die de (sociale) media daaraan besteden en de opkomst van grote street art festivals in steden als Berlijn, Londen en Parijs, maar minstens evenveel aan het laagdrempelige karakter van street art zelf.

Tegelijk maakte street art de overstap naar een meer kunstzinnig publiek dat galerijen en musea frequenteert. Street art wordt stilaan 'serious business' en trekt steeds meer investeerders en bedrijven aan. Hoewel een deel van de street art scene zweert bij anonimiteit, illegaliteit en anti-establishment kunst, staat een hele generatie street artiesten – die vlot de link leggen met grafisch ontwerp, (boek)illustraties, animatievideo's en pop-up shops - te trappelen om door te breken naar het 'mainstream' verkoop circuit of werken in particuliere of overheidsopdracht. Het gevolg van deze professionalisering van de street art scene is oa. een steeds toenemende vraag naar erkende locaties voor street art, waar (jonge) kunstenaars in alle vrijheid kunnen experimenteren en een eigen stijl ontwikkelen.

- Street art stimuleert **creativiteit**

Street art als artistieke expressie stimuleert creativiteit en zet in vele gevallen aan tot nadenken. Street art kan de brug vormen tussen de straat en de conventionele kunstcollecties in de musea zonder dat het geforceerd aanvoelt. We bekijken binnen de stuurgroep hoe linken kunnen gelegd worden naar musea en het meer reguliere tentoonstellingsbezoek.

Street art biedt een alternatief voor jongeren of kansengroepen die anders zelden aangesproken worden op hun artistieke talenten. De mogelijkheden van street art in het lager en hoger onderwijs (zoals het kunstonderwijs), zowel van kinderen als volwassenen, zijn nog onvoldoende onderzocht. Street art leert stadsbewoners de stedelijke omgeving naar hun hand te zetten.

De discussie over auteursrechten van legale kunstwerken dringt zich op. Moet je rekening houden met copyright?

6. TOEKOMST

Via de stuurgroep willen we samen verder werken om de drie componenten van dit beleid te implementeren binnen de diverse stadsdiensten, in overleg en met respect voor elkaars werking en mogelijkheden.

Het uitvoeren van een meersporenbeleid vraagt om samenwerking, taakverdeling en coördinatie. Het thema doorkruist heel wat beleidsdomeinen, afstemming en duidelijkheid is essentieel. Alle betrokken partners moeten weten wat het gevoerde beleid is en moeten het ook consequent toepassen.

We willen aan het college met adviezen onderbouwde voorstellen voor erkende zones formuleren, alsook andere initiatieven en projecten rond street art.

We willen de Antwerpse scene erkenning geven, betrekken en bevragen: signalen van hen opvangen en vertalen naar het beleid.

LITERATUUR/BRONNEN:

- Bart Vanhoenacker en Peter Bosschaert, 'Op maat van de straat. Naar een integrale kijk op graffiti en street art', Gent, Graffiti Jeugdendienst vzw, 2011.
- www.kunstenerfgoed.be
- ['street artists in europe'](#) (IP/B/CULT/IC/2006_170) 2007
- <http://www.streetartutopia.com/>
- <http://www.streetartbelgium.com/>
- <http://blocs.xtec.cat/streetart/definition-of-street-art/definitionwhat-is-street-art/>
- http://www.yurk.net/sarah/thesis/Street_Art1.pdf pag 6
- http://www.yurk.net/sarah/thesis/Street_Art1.pdf pag 7
- <http://www.rektoverso.be/artikel/street-art-tussen-de-straat-en-het-museum>

DOELSTELLINGEN

SAMEN LEVEN

Strategische doelstelling

1SWN03 Een propere, goed onderhouden publieke ruimte is een vanzelfsprekendheid voor bewoners, bezoekers en bedrijven

Nagestreefde doelstelling

1SWN0303 - De publieke ruimte is proper

1SWN030304 - Bekladding van objecten in het straatbeeld is vermeden door street art

1SWN030305 - Graffiti en wildplak zijn snel en efficiënt verwijderd

STADSREINIGING

Strategische doelstelling

1SWN03 Een propere, goed onderhouden publieke ruimte is een vanzelfsprekendheid voor bewoners, bezoekers en bedrijven

1SWN05 De aanleg en heraanleg van de publieke ruimte verzekeren een aangename stad

Nagestreefde doelstelling

1SWN0303 - De publieke ruimte is proper

1SWN030305 - Graffiti en wildplak zijn snel en efficiënt verwijderd

1SWN0501 – Stadsbrede generieke kaders zijn ontwikkeld om een duurzame en kwalitatieve (her)aanleg van het openbaar domein te garanderen

JEUGD

Strategische doelstelling

1SBR05 Alle kinderen, tieners en jongeren ervaren voldoende fysieke en mentale ruimte om zich in hun vrije tijd te ontspannen en te ontplooiën

Nagestreefde doelstelling

1SBR0503 Kinderen, tieners en jongeren beschikken over voldoende ruimte, zodat ze vrij kunnen spelen, ontdekken en zich amuseren

1SBR050301 Jongeren kunnen gebruik maken van gepaste en uitnodigende (multifunctionele) ruimtes om te repeteren en sociaal-artistiek te experimenteren

1SBR050305 Er is meer mentale ruimte door kinderen, tieners en jongeren positief in beeld te brengen

CULTUUR

Strategische doelstelling

1SBR02 De kunsten en kunstenaars zijn de motor voor vernieuwing en creatie en zorgen mee dat Antwerpen één van de culturele hoofdsteden in Europa blijft.

Nagestreefde doelstelling

*1SBR0201 Antwerpen maakt kunst mogelijk
Antwerpen zorgt voor zijn kunstenaars zodat ze in optimale omstandigheden kunnen werken/creëren.*

1SBR020101 Een coördinerend kunstenbeleid zorgt voor optimale creatiemogelijkheden voor kunstenaars

1SBR020102 Een constructieve relatie met de kunstopleidingen zorgt voor een aantrekkelijke stad voor jonge / toekomstige kunstenaars

1SBR020103 Het kunstenbeleid ondersteunt nieuwe creaties en zorgt voor een instroom aan nieuw talent en organisaties

1SBR020105 Internationale kunstenaars werken in Antwerpen

1SBR020106 Kunst is in de publieke ruimte aanwezig

1SBR0202 Antwerpen toont kunst

1SBR020205 De Antwerpse kunst wordt internationaal gepresenteerd en internationale kunst wordt gepresenteerd in Antwerpen

1SBR0203 De Antwerpenaar en bezoeker houdt van kunst

1SBR020302 **Moeilijk te bereiken doelgroepen worden naar het kunstenaarsaanbod toegeleid**

1SBR0204 Kunst maakt mee de stad

1SBR020401 **Het kunstenbeleid werkt mee aan de de stadspromotie en zorgt zo mee voor de internationale uitstraling**

TOERISME

Strategische doelstelling

1SLW08 Antwerpen is voor binnen- en buitenland een toeristische aantrekkingspool wat de lokale economie en beeldvorming over de stad versterkt

Nagestreefde doelstelling

1SLW0801 Dankzij internationale doelgroepmarketing en internationale netwerking stijgt het aantal dag- en verblijfstoeristen (of houden we gelijke tred met de evolutie in de benchmarksteden)

1SLW080104 Doelgerichte marketingacties ifv. relevante herkomstmarkten en nichedoelgroepen zoals jongeren en holebi's leiden tot een groei van het dag- en verblijfstoerisme

1SLW0802 Door middel van productontwikkeling en promotie van de unieke toeristische troeven, het shoppingtoerisme en cruisetoerisme, kan Antwerpen zich onderscheidend positioneren ten aanzien van andere steden

1SLW080201 Door middel van productontwikkeling en promotie van de unieke toeristische troeven en het shoppingtoerisme, kan Antwerpen zich onderscheidend positioneren ten aanzien van andere steden.

1SLW0804 Er is een aantrekkelijk en kwalitatief toeristisch aanbod en stadsklimaat

POLITIE

Strategische doelstelling

1SVG06 De zonale veiligheidspartners maken maximaal gebruik van hun bevoegdheden om, samen met andere partners, de openbare orde te waarborgen en overlast te voorkomen, te verminderen of te bestrijden